

Õiguskantsler

Kohalikud omavalitsused

Meie 02.06.2025 nr 16-6/251146/2503959

Ligipääs valimisjaoskondadele

Austatud omavalitsusjuht

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 29 kohaselt peavad kõik konventsiooniga ühinenud riigid tagama, et puuetega inimesed saaksid osaleda poliitikas teistega võrdsetel alustel. See tähendab ka, et puuetega inimesel on õigus valida ja olla valitud. Kõik hääletamisprotseduurid, -vahendid ja -materjalid tuleb luua puuetega inimeste vajadusi arvesse võttes.

Konventsioon näeb ette, et ligipääsetavus peab olema tagatud kogu valimisperioodi vältel: nii info valimiste kohta kui ka valimisjaoskonnad peavad olema füüsiliselt ligipääsetavad, elektroonilisel hääletamisel tuleb kasutada ligipääsetavust tagavaid tehnoloogiaid.

Tänavu toimuvad Eestis linna- ja vallavolikogude valimised. Hiljemalt 60. päeval enne valimispäeva (tänavu 19. oktoober) peab valla- või linnavalitsus kindlaks määrama valimisjaoskondade arvu ja hääletamisruumide asukohad. Tulenevalt Eesti võetud rahvusvahelistest kohustustest peavad kõik valimisjaoskonnad olema ligipääsetavad. Eelmiste Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimiste eel valijatele saadetud teabelehed sisaldasid muu hulgas infot valimisjaoskondade ligipääsetavuse kohta, lihtsa keele ikoonile klõpsates sai kogu info kätte ka lihtsas keeles. Loodan, et ka sel aastal on valimiste infolehed ülevaatlikud.

Eriti oluline on ligipääsetavuse märgis ja jaoskonna tegelik vastavus nõuetele nüüd, mil valimisjaoskondade arvu vähendatakse (eriti Tallinna linnas). Teave infolehel peab vastama tegelikkusele: kui valimisjaoskond on märgitud ligipääsetavaks, siis nii peab see ka olema. Ligipääsetav ei ole jaoskond, kuhu puudega inimene omal jõul kohale ei jõua ja seal ringi liikuda ei saa. Nii näiteks takistavad liikumist lisaks treppidele ka rasked isesulguvad uksed, vajadus helistada, et avataks tagauks või lift, või kui ratastooli kasutavatele inimestele mõeldud tualettruum on lukus.

Kindlasti tuleb hääletamiskabiinide sisustust planeerides arvestada valijate erivajadusi. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse kohaselt peab hääletamiskabiinis olema laud ja kirjutusvahend ([§ 41](#)). Seejuures tuleb arvestada, et mitte kõik valijad ei saa hääletamissedelit täita püsti seistes. Seetõttu tuleb tagada vajalikud kohandused ka neile, kes liiguvad mõne liikumisabivahendiga ja soovivad hääletada istudes või kes on lihtsalt lühikest kasvu. Kuigi seadus lubab, et füüsilise puudega valijat võib teine valija abistada nii hääletamissedeli täitmisel kui ka selle hääletamiskasti laskmisel ([§ 45 lõiked 7 ja 10](#)), peab valimiste korraldaja tegema kõik, et inimene saaks hääletada iseseisvalt. See on inimväärikuse, võrdse kohtlemise ja hääletamise salajasuse küsimus.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kui valla või linna valimiskomisjon pole kindel, kas valimisjaoskond on ligipääsetav, siis saab nõu pidada sihtgrupi esindajatega või teha ligipääsetavuse auditi. Tihti ei pruugi erivajaduseta inimesel olla tunnetust või arusaama, kas ligipääs on olemas või mitte.

Puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohaselt ei pea kõiki konventsiooni nõudeid täitma kohe, kuid riigil peab olema plaan, mis viib järk-järgult eesmärgi täitmisele. Seega palun teil valida hääletamisruumid, mis on juba ligipääsetavad, või kohandada need valimiste ajaks ligipääsetavaks.

Valijad saavad hääletada ka elektrooniliselt või paluda endale hääletamiskasti koju tuua. Need lahendused peavad jääma rangelt vabatahtlikuks, pole korrektne suunata inimesi hääletama viisil, mis on mugav valimiste korraldajale.

Õiguskantsler on valimiste ligipääsetavust jälginud alates 2017. aastast. Võrreldes toonase olukorraga on Eesti vallad ja linnad teinud palju puuetega inimeste erivajadustega arvestamisel. Tänan Teid selle eest. Olukord on seega paranenud, ent veel mitte nii hea, kui olla saaks ja võiks. Loodan, et 2025. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel on kõik valimisjaoskonnad ja hääletamisruumid kooskõlas ligipääsetavuse nõudega.

Soovin Teile edu ja ilusat algavat suve.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Liisi Uder 693 8437
Liisi.Uder@oiguskantsler.ee